

№ 6

27.09.2023

RESEARCH AND IMPLEMENTATION
TADQIQ VA TATBIQ
ILMIY-USLUBIY JURNALI

CERTIFICATE
№ 078777

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

- ✓ ANIQ FANLAR
- ✓ TABIIY FANLAR
- ✓ SIYOSIY FANLAR
- ✓ IJTIMOIIY FANLAR

- ✓ IQTISOD FANLARI
- ✓ TEXNIKA FANLARI
- ✓ TIBBIYOT FANLARI
- ✓ PEDAGOGIKA FANLARI

Bosh muharrir:

F.M.Muxtarov
t.f.b. PhD

Jurnal oyda bir
marta nashr etiladi.

Nashr tillari:

O'zbek, rus, ingliz va
qoraqalpoq

O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi
Axborot va ommaviy
kommunikatsiya agentligida
2023-yil 3-mayda
№078777
raqam bilan ro'yxatga
olingan

Murojaat uchun

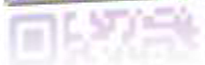
@fer-teach_uz

+99893-343-13-14

<https://fer-teach.uz>

Mas'ul muharrir

S.I.Zokirov - f.-m.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.

Taxrir hay'ati:

T.M.Abdullayev – t.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.

N.I.Ibrokhimov – f.-m.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.

A.R.Nurmatov – tarix f.b. PhD., NamDU, Farg'ona, O'zbekiston.

D.F.To'xtasinov - ped.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.

J.T.Moldaliyev - bio. f. n., dotsent. OshDU, Osh, Qirg'iziston

T.M.Bakirov - ped. f.b. PhD, FarDU, Farg'ona, O'zbekiston

B.B.Mallabayev - tarix f.n., dotsent. NamDU, Namangan, O'zbekiston

X.K.Boymirzayev - ped. f.b. PhD, NamDU, Namangan, O'zbekiston

I.U.Kuzikulov - tarix f.b. PhD, NamDU, Namangan, O'zbekiston

B.T.Mirzadjanov - tarix f.b. PhD, , NamDU, Namangan, O'zbekiston

M.A.Maxmudov - tarix f.b. PhD, NamDU, Namangan, O'zbekiston

B.Ya.Tursunov - tarix f.b. PhD, NamDU, Namangan, O'zbekiston

S.B.Atajonova - ped.f.b.PhD, AndMI, Andijon O'zbekiston

Sh.A.Umarov – t.f.b. PhD, TATUFF, Farg'ona, O'zbekiston

**UNIVERSITETLARNING INSTITUTIONAL HAMKORLIGI:
ALYANSLAR, UYUSHMALAR, KONSORTSIUMLAR VA
ASSOTSIATSIYALAR**

Vorobyov A.E., Mamasaidov Ж.Т.

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti, O'zbekiston

Mamadaliev N.A.

TATU Farg'ona filiali

Vorobyov K.A.

RUFP, RF

Annotatsiya: Universitetlarning institutsional hamkorligi taqdim etilgan: alyanslar, uyushmalar, konsortsiumlar va assotsiatsiyalar. Universitet tarmoqlarining qisqacha tarixi berilgan. Universitet hamkorliklarining tasnifi keltirilgan.

Kalit so'zlar: universitetlar, sheriklik, ittifoq, tasnif, mexanizmlar, modellar.

**MODERN INSTITUTIONAL PARTNERSHIPS OF UNIVERSITIES:
ALLIANCES, UNIONS, CONSORTIUMS AND ASSOCIATION**

Vorobyov A.E., Mamasaidov J.T.

Fergana Public Health Medical Institute, Uzbekistan

Mamadaliev N.A.

Fergana branch of TUIT

Vorobiev K.A.

RUDN University, RF

Abstract: Institutional partnerships of universities are presented: alliances, unions, consortiums and associations. A brief history of university networks is given. The classification of university partnerships is presented.

Key words: universities, partnerships, alliances, unions, classification, mechanisms, models.

Kirish. Har qanday mamlakatda mavjud milliy oliy kasbiy ta'lim tizimini tubdan modernizatsiya qilish jarayonida yuzaga keladigan eng keskin muammolardan biri bu universitetlar o'rtasida kundan-kunga kuchayib

borayotgan raqobatning maqbul kombinatsiyasi (va buning natijasida universitetlar o'rtasidagi tarqoqlikning paydo bo'lishi). [2-4, 8], yagona ilmiy-ta'lim makoniga asoslangan umummilliy ta'lim siyosatini qurish zaruriyati, shuningdek, milliy universitetlarning jahon ta'lim tizimiga integratsiyalashuvini keskin oshirish (ayniqsa, do'stlik bilan mamlakatlar) dolzarb muammolardan biri hisoblanadi.

Ushbu muhim qarama-qarshilikni hal qilishning samarali mexanizmlaridan biri turli xil integratsiya tarmoq tuzilmalarini - turli do'st mamlakatlar universitetlarining ixtisoslashgan alyanslari, assotsiatsiyalari, uyushmalari va konsorsiumlarini yaratishdir.

Universitet tarmoqlari tarixi. Shuni ta'kidlash kerakki, xalqaro universitet tarmoqlari uzoq tarixga ega. Shunday qilib, dunyodagi birinchi bunday turdagi rasmiy tashkilot (Hamdo'stlik universitetlari assotsiatsiyasi) 1913 yilda tashkil etilgan. Yevropada universitetlararo hamkorlik 1970-yillarning o'rtalaridan boshlab faol rivojlana boshladi. [10], Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar ta'lim vazirlarining oliy kasbiy ta'lim sohasidagi hamkorlik to'g'risidagi rezolyutsiyasini qabul qilishdan boshlangan.

Asosiy qism. Oliy kasbiy ta'lim sohasida tarmoq hamkorligini universitetlarning funktsionallik va turli mavjud resurslarni tarqatish uchun gorizontal o'zaro ta'siri sifatida ko'rib chiqilishi kerak [12]. Ya'ni, Oliy kasbiy ta'limning innovatsion modellarini ishlab chiqish, sinovdan o'tkazish va taklif qilish hamda uning tizimini professional akademik hamjamiyatga boshqarish imkonini beruvchi to'g'ridan-to'g'ri aloqalar tizimi, shuningdek, asosiy vositalarning surunkali tanqisligi sharoitida optimal taqsimlashning samarali usuli sifatida. resurslar yoki ularning integratsiyasi amalga oshirish lozim.

Tarmoq hamkorligi doirasida, qoida tariqasida, turli mamlakatlarda yoki ma'lum geografik hududlarda joylashgan turli universitetlar o'rtasida yanada yaqinroq o'zaro hamkorlik paydo bo'ladi va ular o'rtasida samarali uzoq muddatli shartnoma munosabatlari paydo bo'ladi, ancha cheklangan resurslar birlashtiriladi va qo'shma ta'lim hamda tadqiqot faoliyati shakllanadi.

Bugungi kunga kelib, ta'lim maydonini tashkil etish turiga ko'ra, tarmoq universitetlarining quyidagi tasnifi ajralib turadi [11]:

1) xalqaro ishtirokdagi tarmoq universitetlari. Jumladan, BRICS tarmoq universiteti (Braziliya, Rossiya, Hindiston, Xitoy va Janubiy Afrikadagi oliy ta'lim muassasalari assotsiatsiyasi), ShHT tarmoq universiteti (ShHTga a'zo davlatlardagi mavjud universitetlar tarmog'i vazifasini bajaradi), MDH tarmog'i. Universitet (MDHga a'zo davlatlar talabalarining bir qator magistratura ta'lim dasturlari bo'yicha akademik harakatchanligini rivojlantirishga qaratilgan), Yevroosiyo tarmoq universiteti (pilot loyiha 2017) va boshqalar.

2) hududiy (mintaqaviy) tarmoq universitetlari. Ularning asosiy vazifasi hududlarni rivojlantirishning eng muhim muammolarini samarali hal etishdan iborat. Shu bilan birga, mintaqaviy va mintaqalararo tarmoq universitetlari milliy ta'lim makonida universitetlarning raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirishi imkonini beradi. Bunday universitetlarga misol tariqasida Moskva

viloyatining ochiq tarmoq universitetini keltirish mumkin, uning maqsadi Moskva viloyati aholisi uchun oson kirish mumkin bo'lgan oliy kasbiy ta'limni tashkil etish, birinchi navbatda federal universitetlar uchun raqobatni yaratishga qaratilgan Boshqird tarmoq universitetidir.

3) tarmoq universitetlari. Ular, qoida tariqasida, mintaqalararo xususiyatga ega bo'lib, qoida tariqasida, tarmoq ichidagi birjalar va tadqiqot faoliyatidan sinergik samaraga erishishga qaratilgan. Masalan, Tarmoq pedagogika universiteti Volga va Ural mintaqalarining 3 ta pedagogika universitetini (PSGPU, ChelSPU, BSPU) birlashtiradi, ularning hamkorligi bir-birini to'ldirish tamoyili asosida qurilgan, ya'ni, kompensatsiya qilgan hisoblanadi.

4) hukumat tarafdorlari bo'lgan joriy vazifalarni amalga oshirish uchun hokimiyat tomonidan yaratilgan tarmoq universitetlari. Masalan, Rostexnadzor tarmoq universiteti (Rostexnadzor tashabbusi bilan sanoat, yadro va energiya xavfsizligi sohasida paydo bo'lgan), shuningdek elektron munitsipal tarmoq universiteti (munitsipal kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish bo'yicha ta'lim tuzilmasi sifatida paydo bo'lgan).

Universitetlarning tarmoq bilan o'zaro hamkorligi bir mamlakat universitetlari (universitetlarning milliy assotsiatsiyasi, masalan, Rossiya klassik universitetlari assotsiatsiyasi va turli mamlakatlar universitetlari (xalqaro universitetlar assotsiatsiyasi, masalan, O'rta yer dengizi universitetlari assotsiatsiyasi, Osiyo universitetlari assotsiatsiyasi, Yevroosiyo universitetlari assotsiatsiyasi, Osiyo-Tinch okeani mintaqasi universitetlari assotsiatsiyasi, Rossiyaning Uzoq Sharq, Sibir va Xitoyning Shimoliy-Sharqiy mintaqalari universitetlari assotsiatsiyasi, Xalqaro tadqiqot universitetlari alyansi va boshqalar) [7].

5) universitet ichidagi tarmoq tuzilmalari. Bunday tarmoq tashkilotiga misol NRNU MEPhI bo'lib, u erda bitta tarmoq universitetining yagona ta'lim maydoni doirasida ko'p bosqichli oliy kasbiy ta'lim tizimi yaratilgan.

Rossiya Federatsiyasida 2022 yilgacha oliy kasbiy ta'lim sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha tarmoq ishlari Energetika sohasida xalqaro biznesni rivojlantirish bo'yicha Norvegiya-Rossiya tadqiqot va ta'lim konsortsiumi, Finno assotsiatsiyasi tomonidan juda faol amalga oshirildi. -Ugr universitetlari, Sharqiy Yevropa universitetlari assotsiatsiyasi, Rossiya va Xitoy texnika universitetlari assotsiatsiyasi (ATURK), Osiyo universitetlari assotsiatsiyasi, Yevroosiyo universitetlar assotsiatsiyasi, Universitetlar alyansi va boshqa bir qator tarmoqlar shular jumlasidandir[1].

BRICS ilmiy va o'quv markazlari assotsiatsiyasi faol ishlamoqda, uning faoliyati [9]:

- aholiga berilayotgan oliy kasbiy ta'lim sifatini ob'ektiv baholash asosida universitetlarning xalqaro reytingini yaratish;
- akademik almashinuvlarni rivojlantirish;
- BRIKS mamlakatlarida eng yaxshi ta'lim texnologiyalarini ilgari surish;
- qo'shma ilmiy loyihalarni yaratish va rivojlantirish;
- yetakchi oliy o'quv yurtlari va ilmiy tashkilotlar qoshida faoliyat yurituvchi texnoparklar va innovatsion klasterlar o'rtasidagi hamkorlikni qo'llab-quvvatlash;

- BRIKS mamlakatlari yoshlarini birlashtiruvchi ijtimoiy harakatlarni qo'llab-quvvatlash, shuningdek, iqtidorli yoshlar va yosh liderlarni qo'llab-quvvatlash.

Bundan tashqari, masalan, 2011 yilda Rossiya va Xitoy texnika universitetlari uyushmasi (ATURK) tashkil etilgan [8]. Biroz vaqt o'tgach, ikki universitetning hamkorligiga boshqa texnik universitetlar qo'shildi. 2011 yilda Shenchjenda (XXR) o'tkazilgan ATURCning birinchi ta'xis konferensiyasida 15 ta Rossiya va 15 Xitoy texnik universitetlari (jumladan, federal va milliy tadqiqot universitetlari va yirik mintaqaviy muhandislik universitetlari) Uyushma Nizomini qabul qildilar va uni yaratish to'g'risida Memorandum imzoladilar.

2022-yilning may oyida Bishkekda Yevrosiyo iqtisodiy forumi bo'lib o'tdi, uning yakuniga ko'ra Yevrosiyo tarmoq universitetini tashkil etishni nazarda tutuvchi YeOII mamlakatlari yetakchi universitetlari rektorlari o'zaro anglashuv memorandumini imzoladilar. Uning asosiy vazifalari [5, 6]:

- Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqi mehnat bozori ehtiyojlarini qondirish uchun tarmoq shaklida (shu jumladan masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalangan holda) malakali kadrlar tayyorlashni tashkil etish;

- YeOII mehnat bozorining rivojlanishi monitoringi;

- jahon bozorlarida raqobatbardosh bo'lgan qo'shma ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalarni tashkil etish;

- YeOII doirasida ta'lim xizmatlarining erkin harakatlanishiga ko'maklashish va yoshlarning Evrosiyo integratsiyasi qadriyatlarini ruhida shaxsiy o'sishini rag'batlantirish.

Qirg'iziston-Buyuk Britaniya forumining navbatdagi maqsadi Qirg'iziston oliy ta'limi oldidagi muammolarni aniqlash va bu muammolarni hal qilish imkoniyatlarini izlash, shuningdek, xalqaro hamkorlik aloqalarini o'rnatishda mavjud bilim va ko'nikmalarni almashish hamda Qirg'izistondagi oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik imkoniyatlarini muhokama qilish bo'ldi. Universitetlar o'rtasidagi ikki tomonlama shartnomalar asosida Rossiya-Qirg'iziston texnika oliy o'quv yurtlari konsorstsiumi, Qirg'iziston Respublikasi va Rossiya Federatsiyasi texnika oliy o'quv yurtlari uyushmasi kabi uyushmalar doirasida hamkorlik muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda.

Xulosalar. Hozirgi vaqtda xalqaro ta'lim tarmog'i hamkorligining yo'nalishlari, shakllari va turlari juda xilma-xildir. Har bir universitet ularni, o'zining dolzarb vazifalaridan, iqtisodiy va texnik imkoniyatlaridan kelib chiqib tanlaydi. Shu bilan birga, tarixan shakllangan universitet an'analari, shuningdek, ta'lim va madaniy aloqalardagi amaliy tajriba katta ahamiyatga ega. Bu, birinchi navbatda, hududiy yaqin hamkorlarimiz bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish bilan bog'liq bo'ladi. Universitetlararo integratsiyani ko'pincha mintaqaviy asosda amalga oshirilishi muhim, bu, albatta, global iqtisodiyotdan mintaqaviy iqtisodiyotga o'tishning eng umumiy tendentsiyalarini, shuningdek, mavjud ijtimoiy-madaniy jarayonlarini qayta joylashtirishni aks ettiradi.

Adabiyot

1. Ватолкина Н.Ш., Федоткина О.П. Международное сетевое сотрудничество вузов России в области образования: механизмы устойчивого развития // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского N 3 (39). 2015. С. 200-206.

2. Воробьев А.Е. Программа развития науки и инноваций в Атырауском университете нефти и газа. Lambert Academic Publishing. Mauritius. 2017. 130 с.
3. Воробьев А.Е., Абдурахмонов Г.А. и др. Международное сотрудничество и связь с производственными предприятиями как факторы определяющие качество подготовки специалистов // Материалы VI Международной конференции «Горное, нефтяное, геологическое и геоэкологическое образование в XXI веке» (Москва-Кызылкия). – Кызыл-Кия: Изд-во КИПИГ. 2011. – С. 94-95.
4. Воробьев А.Е., Ваккер О.В., Забусов В.В., Гулан Е.А. Высшее профессиональное образование в XXI веке // Под ред. член-корр. РАН Опарина В.Н. Норильск. НИИ. 2010. 289 с.
5. Воробьев А.Е., Ташкулова Г.К. Высшее профессиональное образование в Кыргызстане: роль национальной и международной составляющих // Материалы XII международной научно-практической конференции «Педагогика и психология: тренды, проблемы, актуальные задачи». 2017. С. 1-15.
6. Евразийская интеграция образования // Российская газета «Образование». N 67. 2023.
7. Землюков С.В., Райкин Р.И., Резинкин А.Ю., Глушанина С.В. Сетевое взаимодействие вузов в трансграничном пространстве Евразийского экономического союза и Китая (2010–2016 гг.): опыт Алтайского государственного университета и Ассоциации азиатских университетов. DOI 10.14258/izvasu(2016)4-35. 2016.
8. Коршунов С.В., Кузнецов М.В., Тимофеев В.Б. Ассоциация технических университетов России и Китая – новый институт международного сотрудничества в области образования // Высшее образование в России № 4. 2015. С. 97-104.
9. Меморандум о создании ассоциации научно-образовательных центров БРИКС // Актуальные проблемы глобальных исследований: формирование полицентричной модели современного мироустройства. 2016. С. 7-10.
10. Мирошникова О.Х. Глобальное междууниверситетское сотрудничество как фактор становления парадигмы непрерывного образования // Непрерывное образование: XXI век. Выпуск 1 (5). 2014.
11. Шуклина Е.А., Оганесян Д.Г. Высшее образование в контексте сетевой теории: особенности сетевых взаимодействий с другими институциональными субъектами // Стратегии развития социальных общностей, институтов и территорий. Материалы III Международной научно-практической конференции, Екатеринбург, 21-22 апреля 2017 г.: в 2-х т.— Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2017. — Т. 1. — С. 247-250.
12. Kopylova N.A. Ryazan universities networking cooperation: the theory and experience of the organization. *sovremennye informacionnye tehnologii i IT-obrazovanie* // Modern Information Technologies and IT-Education. 15(2). 2019. pp. 499-506. DOI: 10.25559/SITITO.15.201902.499-506.
13. Mamadaliyev, N. (2022). Системы защиты информации для гетерогенных информационных систем на основе мультиагентного подхода. *Journal of new century innovations*, 12(19), 11.

ВНИМАНИЕ!

При использовании материалов журнала необходимо указывать источник
Авторы статей несут ответственность за содержание статей и за сам факт их публикации.

Редакция не всегда разделяет мнения авторов и не несет ответственности за недостоверность публикуемых данных.

Редакция журнала не несет никакой ответственности перед авторами и/или третьими лицами и организациями за возможный ущерб, вызванный публикацией статьи.

ATTENTION!

When using journal materials, you must indicate the source.

The authors of the articles are responsible for the content of the articles and for the very fact of their publication.

The editors do not always share the opinions of the authors and are not responsible for the unreliability of the published data.

The editorial board of the journal does not bear any responsibility to the authors and / or third parties and organizations for possible damage caused by the publication of the article

DIQQAT!

Jurnal materiallaridan foydalanganda manbani ko'rsatish kerak.

Maqola mualliflari maqolalar mazmuni va ularning nashr etilishi fakti uchun javobgardirlar.

Har doim ham mualliflarning fikrlari tahririyat nuqtai nazarini ifodalamaydi va nashr etilgan ma'lumotlarning haqiqiyiligi uchun javobgar emas.

Jurnal tahririyati mualliflar va/yoki uchinchi shaxslar va tashkilotlarga maqolaning e'lon qilinishi natijasida yetkazilishi mumkin bo'lgan zarar uchun javobgar emas.